

U.2003B.259

Aftaler 5.4.

## Tredjemandsforholdet i handelsagentur - aftalers indgåelse og opfyldelse

Artiklen redegør for aftaleprocessen i handelsagentur, herunder på hvilke områder der foreligger en skærpelse af den almindelige loyalitetsbetonede reklamationspligt, samt hvilken retlig funktion handelsagenten indtager i forholdet til tredjemand. Det konkluderes endvidere, at den foretagne revision af reglerne i forbindelse med implementeringen af Rådets direktiv om handelsagenter med fordel kunne have omfattet en modernisering af ordvalget.

Af advokatfuldmægtig, ph.d. Jørgen Lykkegård

### 1. Indledning

Rådets direktiv af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter (86/653/EØF) (herefter »handelsagentdirektivet«) indeholder i overensstemmelse med tredje og fjerde betragtning i handelsagentdirektivets præambel en regulering af den retlige stilling mellem handelsagenten og agenturgiver. Derimod indeholder handelsagentdirektivet ingen regler om »det ydre forhold« - dvs. den retlige stilling mellem handelsagenten og tredjemand - og heller ingen regler om forholdet mellem agenturgiver og tredjemand.

På trods af at handelsagentdirektivet ikke indeholder regler om forholdet til kunden, så har de danske lovgivere valgt at medtage regler herom i den danske implementeringslov, lov nr. 272 af 2. maj 1990 om handelsagenter og handelsrejsende (herefter »handelsagentloven« eller »HAGL«). Principielt stiller handelsagentdirektivet sig ikke hindrende i vejen herfor. At reglerne alligevel er medtaget, må antages at være historisk begrundet, da forholdet til tredjemand har været underkastet lovregulering i Danmark siden 1917, hvor der efter et fælles nordisk lovsamarbejde kom en kommissionslov.[1] Af bemærkningerne til lovforslaget til lov om handelsagenter og handelsrejsende fremgår det, at disse regler i kommissionsloven i det væsentligste er bevaret, men at de i forhold til de oprindelige regler er blevet forenklet.[2]

### 2. Aftalers indgåelse

#### 2.1. Hvornår bliver agenturgiver bundet af handelsagentens aftaler?

Udgangspunktet er, jf. HAGL §16, stk. 1, at handelsagenten ikke kan indgå bindende aftaler på vegne af agenturgiver. Handelsagenten har med andre ord ikke nogen stillingsfuldmagt til at afslutte et salg og må som udgangspunkt »nøjes« med at formidle - dvs. virke for salg eller køb ved at indhente tilbud (ordre) til agenturgiver. Retten til at formidle et tilbud er ikke udtryk for en retshandel, der umiddelbart berettiger eller forpligter agenturgiver. Man kan derfor spørge, om handelsagenten i retlig henseende adskiller sig fra et bud?

Handelsagenten opleves ofte som agenturgivers *betroede mand*, hvilket gør, at tredjemand let vil få den opfattelse, at der er indgået en gyldig aftale med agenturgiver, uanset at handelsagenten ikke har haft en særlig bemyndigelse til at indgå bindende aftaler på agenturgivers vegne. Det fremgår både af definitionen af handelsagenten i HAGL § 2 og af § 16, stk. 1, at agenturgiver kan bemyndige handelsagenten til at indgå bindende aftaler. Om en konkret handelsagent er bemyndiget til at indgå sådanne aftaler, afgøres imidlertid ikke efter handelsagentloven, men efter aftalelovens almindelige regler om fuldmagt.

Har fuldmægtigen således en gyldig stiftet fuldmagt, som ikke efterfølgende er tilbagekaldt eller på anden måde ophørt, er fuldmagts giver ifølge de almindelige fuldmagtsregler bundet af de aftaler, fuldmægtigen indgår inden for den givne *bemyndigelse*. Fuldmagts giver er efter de

almindelige fuldmagtsregler også bundet af de aftaler, fuldmægtigen indgår uden for bemyndigelsen, men inden for fuldmagten - dvs. inden for en fuldmagt med særlig tilværelses objektive grænser - hvis tredjemand er i god tro, jf. også AFTL § 11, stk. 1. Aftaler indgået uden for fuldmagtens objektive grænser binder derimod ikke fuldmagts giver, jf.

#### 260

forudsætningsvis AFTL § 10, stk. 1, og § 11, stk. 2, uanset om der er tale om en fuldmagt med eller uden særlig tilværelse, og uanset om tredjemand er i god eller ond tro.

Handelsagentloven adskiller sig på centrale punkter fra den retsstilling, der følger af aftaleloven. Hvor handelsagenten indgår en aftale *inden for* sin bemyndigelse, er der dog ikke anført noget, der kan fravige aftalelovens udgangspunkt, hvorfor aftalen vil være bindende for agenturgiver.

Har handelsagenten ingen fuldmagt eller alene en § 18-fuldmagt, bliver agenturgiver - til forskel fra aftalelovens udgangspunkt - også bundet efter HAGL § 16, stk. 2, af de aftaler, handelsagenten indgår med tredjemand uden fuldmagt eller uden for fuldmagtens objektive grænse, hvis tredjemand er i *god tro* i forbindelse med aftaleindgåelsen. Agenturgiver bliver dog kun bundet, hvis han får underretning om den indgåede aftale, hvad enten underretningen kommer fra handelsagenten, tredjemand selv eller fra anden side, og såfremt han derefter undlader at reklamere over for tredjemand uden ugrundet ophold.

Overskrider handelsagenten sin bemyndigelse, men ikke fuldmagtens objektive grænse, altså hvor han har en fuldmagt med særlig tilværelse, så indebærer aftalelovens § 11, stk. 1, at agenturgiver er bundet af aftalen, når tredjemand er i god tro i forbindelse med aftaleindgåelsen. Her adskiller HAGL § 16, stk. 2, sig *umiddelbart set* fra aftaleloven, idet agenturgiver efter ordlyden kan nå at frigøre sig fra en gyldig indgået aftale, hvis han uden ugrundet ophold reklamerer over for tredjemand, efter at han har modtaget underretning om aftalen. Denne forståelse understøttes af den danske betænkning, der anfører, at reglen giver »agenturgiver en særlig adgang til ved hurtig reklamation til tredjemand at undgå at blive bundet af en aftale, som agenten har indgået uden bemyndigelse eller ved overskridelse af sin bemyndigelse«.[3]

Imod denne forståelse taler dog en række forhold. Først og fremmest fremgår det af det fælles nordiske kommissionslovssamarbejde, at nordmændene allerede dengang anvendte ordet »fuldmagt«, mens Danmark og Sverige anvendte hhv. ordet »bemyndigelse« og »bemyndigende«. Af den norske betænkning om agenturloven[4] fremgår det, at »fuldmagt« her skal forstås som »det ytre skinn af rett« - det, nordmændene også ses at betegne som »legitimationen«. Fuldmagtens subjektive side betegnes ikke som »bemyndigelse«, men som »rett«. Svenskerne, der oprindeligt anvendte den samme formulering som

Danmark, ændrede ordlyden fra »bemyndigende« til »behørig«. Af den svenske betænkning[5] fremgår klart, at udtrykket skal forstås i overensstemmelse med det danske begreb »fuldmagt«, jf. ovennævnte, og at i en situation, hvor handelsagenten har overskredet sin »beføjelse«, men har handlet inden for fuldmagten, afgøres udfaldet efter aftalelovens almindelige regel i § 11.

Formodningen for, at der oprindeligt var tale om en ensartet nordisk forståelse af reglerne, sammenholdt med det ulogiske i, at tredjemands retsstilling pludselig skulle være påvirket i negativ retning ved, at agenturgiver har valgt at gøre forretninger via en handelsagent,[6] understøtter det synspunkt, at der er sket en utilsigtet fejl i forbindelse med lovens udarbejdelse - måske forklaret ved, at begreberne bemyndigelse og fuldmagt først er indarbejdet efterfølgende til kommissionsloven fra 1917 og/eller for hurtig lovarbejde - hvorfor handelsagentlovens brug af begrebet »bemyndigelse« næppe skal forstås efter sin ordlyd, men i stedet læses som »fuldmagt«.[7] Konsekvensen er i givet fald, at alle aftaler, handelsagenten indgår med tredjemand, er bindende for agenturgiver, når blot de ligger inden for fuldmagtens objektive grænser, hvis tredjemand er i god tro herom på aftaletidspunktet.[8]

Efter den danske betænkning[9] har agenturgiver kun pligt til at reklamere, hvis han har modtaget underretning om den konkrete aftale, og hvis tredjemand er i god tro. Reklamationen skal da afsendes »uden ugrundet ophold«. Den maksimale længde af opholdet må afgøres konkret, men der er tale om et kendt juridisk udtryk. Varigheden, der i handelsforhold snarere er dage end uger, påvirkes bl.a. af, om der er tale om risiko for spekulation f.eks. på grund af prissvingninger.[10] Det anses dog ikke for ugrundet ophold at fremsende reklamationen via handelsagenten. Det drejer sig om en pligtmæssig reklamation omfattet af grundsætningen i

## 261

AFTL § 40, hvorfor tredjemand bærer risikoen for, at den kommer frem.[11] I modsætning til retsstillingen under den tidligere kommissionslov bærer agenturgiver dog risikoen for, om handelsagenten undlader at videresende reklamationen eller sender den for sent til tredjemand.[12]

### 2.2. Hvornår kan agenturgiver blive bundet af et tilbud indkommet fra tredjemand?

Indkommer tilbuddet til agenturgiver direkte fra tredjemand, gælder aftalelovens almindelige regler om tilbud og accept. Udgangspunktet er, at der ikke er indgået en aftale, blot fordi der er fremsendt et tilbud - tilbuddet skal som helt klar hovedregel accepteres. Retspraksis har dog i enkelte tilfælde, hvor konkrete momenter taler for en særlig loyal hensyntagen til modpartens interesser, anerkendt en pligt for tilbudsmodtageren til at reagere, således at han bliver bundet af sin passivitet.[13]

Lovgiver har med HAGL § 17, stk. 1, valgt, at dette er udgangspunktet i handelsagenturforhold, hvis det er *handelsagenten*, der indhenter et tilbud fra tredjemand til agenturgiver. Ønsker agenturgiver ikke at blive bundet af det indkomne tilbud, skal han, efter at have modtaget tilbuddet, eller bare han har fået underretning herom - og i modsætning til den tidligere kommissionslov uanset fra hvem - uden ugrundet ophold reklamere over for tredjemand. I modsat fald anses han for stiltiende at have accepteret tilbuddet.[14]

Sender handelsagenten ikke tilbuddet videre til agenturgiver, og får agenturgiver heller ikke underretning om tilbuddet fra anden side, har han naturligt nok ikke nogen reklamationspligt over for tredjemand. Har agenturgiver derimod modtaget tilbuddet og efterfølgende sendt en reklamation til tredjemand, er det tredjemand, der selv bærer risikoen for, om reklamationen forsinkes eller slet ikke kommer frem, da der er tale om en pligtmæssig reklamation omfattet af grundsætningen i AFTL § 40. Agenturgiver bærer dog i overensstemmelse med aftaleloven, men i modsætning til den tidligere kommissionslov, risikoen

for handelsagentens eventuelle fejl i forbindelse med videresendelse af reklamationen til tredjemand.[15]

Udgangspunktet kan dog fraviges ved aftale mellem handelsagenten og tredjemand om, at agenturgiver udtrykkeligt skal acceptere tilbuddet.[16] Agenturgiver må i givet fald acceptere tilbuddet inden udløbet af den legale acceptfrist, jf. AFTL § 3. Han kan enten acceptere ved at effektuere ordren eller ved enten mundtligt eller skriftligt at acceptere tilbuddet.

Der kan rettes mange argumenter imod denne fravigelse fra aftalelovens udgangspunkt om aftalers indgåelse.[17] Man kan dog stille sig det spørgsmål, om reklamationspligten efter HAGL § 17, stk. 1, ikke blot er udtryk for et konkret tilfælde, som ellers i øvrigt ville være omfattet af den generelle regel i AFTL § 9. Efter denne regel bliver tilbudsmodtager (agenturgiver) bundet, hvis han ikke uden ugrundet ophold reklamerer over for tilbudsgiver (tredjemand), når tilbudsmodtager selv (her ved handelsagenten) har henvendt sig og opfordret denne (tredjemand) til at gøre tilbud i overensstemmelse med henvendelsen.[18]

Det må medgives, at reglen i § 17, stk. 1, efter sin ordlyd blot forudsætter, at tilbuddet er *modtaget* af handelsagenten, og agenturgiver har fået *underretning* herom, og derfor kan ses som en generel skærpelse af agenturgivers loyalitetspligt. Det må dog antages, at det i andre tilfælde, som f.eks. hvis tredjemand selv har taget initiativet og afgiver tilbud uden en forudgående henvendelse fra handelsagenten, e.o. må anses for *stiltiende* aftalt mellem tredjemand og handelsagenten, at tilbuddet skal accepteres udtrykkeligt af agenturgiver, jf. § 17, stk. 2. I givet fald vil reglen næppe kunne anses for at være en fravigelse fra de almindelige aftaleretlige regler, men alene en præcisering foretaget af hensyn til omsætningsikkerheden.[19]

## 262

### 2.3. Tredjemands muligheder for at tilbagekalde et tilbud

Ønsker tredjemand at tilbagekalde et afgivet tilbud, er det afgørende, hvem han har afgivet tilbuddet til. Har tredjemand således afgivet tilbuddet direkte til agenturgiver, følger det af aftalelovens § 7, at han kan nå at tilbagekalde tilbuddet, hvis tilbagekaldelsen - som retligt anses for at være et påbud og derfor fremsendes på afsenders risiko - kommer frem, inden eller senest samtidig med at tilbuddet kommer til agenturgivers kundskab. Dette gælder også, hvis tilbuddet er afgivet til handelsagenten. Tredjemand kan fortsat tilbagekalde tilbuddet, hvis blot tilbagekaldelsen kommer frem til agenturgiver, senest samtidig med at tilbuddet kommer til agenturgivers kundskab.[20]

Har agenturgiver derimod givet handelsagenten fuldmagt til på dennes vegne at indgå bindende aftaler, skal tilbagekaldelsen i stedet adresseres til handelsagenten, og tilbuddet er alene rettidigt tilbagekaldt, hvis tilbagekaldelsen kommer frem til handelsagenten, inden eller samtidig med at tilbuddet kommer til handelsagentens kundskab, jf. AFTL § 7. Tredjemand har her et iøjnefaldende behov for at vide, om det er en handelsagent med eller uden fuldmagt, han handler med.[21]

Handelsagenten kan, jf. HAGL § 18, stk. 2, dog aftale med tredjemand, at denne ikke kan tilbagekalde tilbuddet. En sådan aftale indebærer, at tredjemand straks er bundet af sit tilbud, mens agenturgiver fortsat er frit stillet med hensyn til at afslå tilbuddet. Ønsker agenturgiver ikke at være bundet af det indhentede tilbud, skal han dog fortsat opfylde sin reklamationspligt efter HAGL § 17, stk. 1.

### 2.4. Hvornår kan tredjemand blive bundet af tilbud eller aftale, han ikke har afgivet henholdsvis indgået, eller som er urigtigt gengivet?

Tredjemand er normalt ikke bundet af en aftale, han ikke har indgået, eller af et tilbud, han ikke har afgivet. Er accepten en urigtig gengivelse af tredjemands tilbud, er forholdet som udgangspunkt reguleret efter AFTL § 6, stk. 1 og 2. Har tredjemand således forhandlet direkte med agenturgiver, og agenturgiver efterfølgende har sendt en ordrebekræft-

telse til tredjemand, der klart viser, at han går ud fra, at accepten er overensstemmende, og at han antager, der er indgået en bindende aftale, vil tredjemand efter omstændighederne - i undtagelsestilfælde - kunne have en reklamationspligt over for agenturgiver og, i fald han ikke reklamere, risikere at blive bundet af ordrebekræftelsens indhold.[22]

Har agenturgiver derimod givet tredjemand underretning om, at han godkender en aftale eller accepterer et tilbud, der er indsendt af handelsagenten, så er udgangspunktet efter HAGL § 19, at tredjemand har en reklamationspligt, hvis han ikke kan anerkende agenturgivers underretning. Retsstillingen, der set i forhold til de almindelige aftaleretlige regler indebærer en generel skærpelse af tredjemands reklamationspligt over for agenturgiver, forudsætter dog, at visse betingelser skal være opfyldt. For det *første* gælder reglen kun, når parterne allerede står i forretningsforbindelse med hinanden. For det *andet* skal agenturgiver løfte beviset for, at tredjemand har været i reelle forhandlinger med handelsagenten, og der skal være forbindelse mellem de pågældende forhandlinger og den aftale eller det tilbud, som agenturgiver gør gældende. For det *tredje* skal handelsagenten *selv* have underrettet agenturgiver om aftalen eller tilbuddet. Er det tredjemand, der har underrettet agenturgiver, er forholdet i stedet omfattet af aftalelovens almindelige regler, herunder AFTL § 6. For det *fjerde* skal tredjemand efterfølgende modtage underretning fra agenturgiver om, at denne godkender aftalen eller accepterer tilbuddet, og agenturgiver skal - ud fra en almindelig aftaleretlig grundsætning - være i *god tro*, når han afgiver sin underretning.[23]

### 263

Reklamerer tredjemand i et sådant tilfælde ikke uden ugrundet ophold over for agenturgiver, anses han for bundet af den påståede aftale og med det indhold, agenturgiver har anført. Retsvirkningen af tredjemands passivitet er dog - som udtrykt af *Ussing*[24] - gjort svagere end ellers, idet tredjemand ikke er bundet af aftalen, hvis han kan bevise det modsatte. Reglen begrundes i bemærkningerne til kommissionslovens udkast fra 1913 med de praktiske problemer, der eksisterer for handelsagenten med hensyn til at skaffe en skriftlig bekræftelse fra tredjemand på, hvad der er passeret mellem parterne. Den manglende bekræftelse/bevissikring indebærer en risiko for, at tredjemand spekulerer i prisændringer mv. og senere ikke vil vedstå sig det aftalte - en risiko, der er søgt minimeret, ved at bevisbyrden er flyttet over på tredjemand.

Denne skærpelse af reklamationspligten i den danske bestemmelse er, som nævnt, begrænset til de tilfælde, hvor agenturgiver og tredjemand allerede står i forretningsforbindelse med hinanden. Arbejdsgruppen bag den danske betænkning overvejede at ændre formuleringen til at gælde generelt i erhvervsforhold. Disse overvejelser var begrundet i, at Norge og Sverige allerede havde valgt denne løsning, samt at det kan være problematisk at afgøre, hvornår der er opstået en forretningsforbindelse mellem parterne. Arbejdsgruppen konkluderede dog, at den fandt det naturligt at begrænse reglens anvendelsesområde, da der var tale om en skærpelse af tredjemands reklamationspligt i forhold til almindelige aftaleretlige regler.[25]

Tredjemands reklamation, der skal sendes til agenturgiver, er at betragte som en pligtmæssig reklamation omfattet af grundsætningen i AFTL § 40. Sendes den via handelsagenten, er det tredjemand, der bærer risikoen for, om handelsagenten enten ikke sender den videre eller sender den for sent til agenturgiver. Derimod er det ikke anset for »ugrundet ophold« at gøre brug af handelsagenten, men tredjemand bærer risikoen, hvis handelsagenten begår fejl i forbindelse med reklamationens videresendelse.[26]

## 3. Aftalers opfyldelse

### 3.1. Handelsagentens ret til at modtage betaling og ændre aftaler

Selvom handelsagenten har fået en fuldmagt til at indgå bindende aftaler for agenturgiver, følger det af HAGL § 20, stk. 1, at han ikke uden særskilt fuldmagt[27] har ret til at modtage betaling for solgte varer,

at give henstand eller afslag i prisen eller på anden måde at ændre en allerede indgået aftale. Hvornår der er givet en sådan særskilt fuldmagt til at modtage betaling for solgte varer mv., afgøres efter de almindelige aftaleretlige regler. Bl.a. anses den for at være givet, hvis agenturgiver har udstyret handelsagenten med et mindre varelager til anvendelse i forbindelse med hasteekspeditioner.[28]

Modtager handelsagenten betaling, eller foretager han en ændring af en indgået aftale med tredjemand i strid med agenturgivers forskrifter, kan agenturgiver som udgangspunkt reklamere med frigørende virkning, hvis han ikke vil godkende handelsagentens disposition.[29] Undtagelse må dog gøres, hvis dispositionen ligger inden for fuldmagtens objektive grænse, og tredjemand ikke har været i ond tro om bemyndigelsesoverskridelsen. Foretager handelsagenten derimod en disposition, der ligger uden for hans fuldmagt - evt. helt *uden* fuldmagt - men hvor tredjemand er i god tro, så skal agenturgiver reklamere uden ugrundet ophold, efter at han har fået kundskab om handelsagentens uberettigede disposition - dette, uanset hvorfra underretningen kommer. Undlader agenturgiver i et sådant tilfælde at reklamere, bliver han bundet af handelsagentens disposition[30] og vil samtidig ved sin tolerance/passivitet være med til at »legitimere« handelsagentens handlemåde, således at en tilsvarende disposition i et senere tilfælde måske med føje vil kunne anses for at ligge inden for fuldmagtens ydre grænse. Efter de almindelige aftaleretlige regler og grundsætninger eksisterer der ikke nogen pligt til at reklamere uden ugrundet ophold, når dispositionen ligger uden for fuldmagtens objektive grænse - det, uanset at tredjemand er i god tro - hvorfor reglen er udtryk for en ændring af de almindelige regler til fordel for tredjemand.[31]

### 264

I den tidligere KMSL § 83 var reklamationspligten begrænset til de tilfælde, hvor handelsagenten var *berettiget til provision* eller *havde medvirket til aftalens indgåelse*. I Danmark og Norge har man i modsætning til Sverige opgivet denne begrænsning. Den dansk/norske begrundelse er, at agenturgiver fortsat kan undgå tab ved at reklamere, sammenholdt med at han er nærmere end tredjemand til at bære et eventuelt tab opstået ved, at handelsagenten selv beholder den modtagne betaling.[32]

### 3.2. Handelsagentens ret til at afgive eller modtage reklamation

Som tidligere nævnt indeholder HAGL § 21, stk. 1, som den eneste af de bestemmelser, der findes i handelsagentlovens afsnit om forholdet til tredjemand, en egentlig *stillingsfuldmagt*. Reglen giver handelsagenten fuldmagt til at modtage reklamationer fra tredjemand, *hvis* der er mangler ved varen, *hvis* varen er leveret for sent, eller *hvis* køber har en anden form for reklamation i forbindelse med aftalens opfyldelse.

Stillingsfuldmagten giver alene handelsagenten ret til at *modtage* - eller i indkøbsagenturer at *afgive* - reklamationer. Skal handelsagenten træffe en afgørelse i forhold til reklamationen, f.eks. give en dekort, så fordres der en særskilt fuldmagt hertil.[33] At handelsagenten har ret til at indgå bindende aftaler om salg eller køb, gør ikke, at han samtidig tillægges ret til at træffe afgørelse i forbindelse med en reklamationssag.

At der er tale om en stillingsfuldmagt, indebærer, at retsvirkningerne, herunder om tredjemand reklamerer rettidigt efter købelovens regler, fastlægges i forhold til det tidspunkt, reklamationen er afsendt af tredjemand til enten agenturgiver eller handelsagenten, og ikke først når den efterfølgende er afsendt fra handelsagenten til *agenturgiver*. [34] Bestemmelsen er dog til forskel fra den tidligere regel i KMSL § 84 begrænset til de tilfælde, hvor handelsagenten har medvirket ved aftalens indgåelse. Den tidligere regel fandt desuden anvendelse, når blot handelsagenten var provisionsberettiget som følge af en eneretsaftale. Ændringen af bestemmelsens ordlyd har næppe den store materielle betydning, da kravet til handelsagentens *medvirken*, jf. HAGL § 9, nr. 1, ikke er højt.[35]

#### 4. Afsluttende bemærkninger

Ovennævnte gennemgang af HAGL §§ 16-21 viser, på hvilke punkter aftaleindgåelse og opfyldelse af aftaler i handelsagentur adskiller sig fra tilsvarende situationer, hvor retshandlingerne foregår direkte mellem to parter, eller hvor der anvendes en fuldmægtig. Gennemgangen viser også, at selvom reglerne er en forenklet videreførelse af den tidligere kommissionslovs §§ 77-84, så er der ikke samtidig foretaget en tiltrængt modernisering af bestemmelsernes begrebsanvendelse.

Den væsentlige forskel mellem de almindelige aftaleretlige regler og reglerne, der regulerer forholdet til tredjemand i forbindelse med handelsagentur, er den skærpede loyalitetspligt. Skærpelsen indebærer, at man lettere bliver bundet af sin egen passivitet over for modpartens tilkendegivelser, hvilket især giver sig udtryk i form af agenturgivers reklamationspligt efter hhv. § 16, stk. 2, § 17, stk. 1, og § 20, men også i relation til tredjemands reklamationspligt efter § 19.

Agenturgiver har - typisk ud fra merkantile grunde - valgt at gøre brug af en handelsagent i aftaleprocessen. En mellemmand, der som udgangspunkt ikke har en fuldmagt til at indgå bindende aftaler, men som ved udtrykkelig eller stiltiende aftale kan være udstyret med en fuldmagt. Tredjemand vil i mange tilfælde opleve handelsagenten som agenturgivers »betroede mand«, hvilket kan give tredjemand en mere eller mindre berettiget forventning om, at det, de har aftalt, også vil blive godkendt af agenturgiver. Reklamationspligten må derfor antages at være skærpet primært af hensyn til *omsætningens sikkerhed*, men vel også af hensyn til *aftaleindgåelsens smidighed*. Kravene til god forretningsskik er skærpet ikke mindst af hensyn til tredjemand, men også i et vist omfang af hensyn til agenturgiver. Nogle forfattere argumenterer, at tredjemands interesser beskyttes i kraft af, at han - som reglerne er udformet - ikke behøver at foretage nærmere undersøgelse af, om handelsagenten er fuldmægtig eller bare formidler. Dette medgives også at være den ideelle situation, men synspunktet er som påpeget ovenfor i afsnit 2.3. ikke holdbart i forbindelse med *tilbagekaldelse af tilbud*. Her er det af afgørende betydning, om tilbagekaldelsen kommer frem til den, der har kompetencen til at indgå bindende aftale, senest samtidig med at tilbuddet kommer til dennes kundskab.

#### 265

Den pligt, der følger af HAGL § 19 for tredjemand til at reklamere, er både videregående end reklamationspligten efter AFTL § 6, stk. 2, og end den pligt, forretningsdrivende parter har til at reklamere efter god forretningsskik. Ved at begrænse reklamationspligten til de tilfælde, hvor tredjemand står i forretningsforbindelse med agenturgiver, var det dog den almindelige opfattelse i Kommissionen bag udkastet fra 1913, at bestemmelsens anvendelsesområde var indskrænket »til kun at angå sådanne tilfælde, hvor alligevel de fleste handlende efter god forretningsskik ville reklamere«. [36]

Hvor agenturgiver anvender handelsagenten som mellemlid i forbindelse med sin reklamationspligt efter hhv. HAGL § 16, stk. 2, § 17, stk. 1, og § 20, og hvor tredjemand - som da er at anse for hovedmand - anvender handelsagenten som mellemlid i forbindelse med tilbagekaldelse af tilbud efter HAGL § 18, stk. 1, eller reklamationspligt efter § 19, fungerer handelsagenten som udgangspunkt alene i rollen som bud.

Selvom lovens udgangspunkt er, at handelsagenten ikke har stillingsfuldmagt til at indgå bindende aftaler om køb og salg, så er det en så nærliggende mulighed, at der ikke skal meget andet til, før end tredjemand kan have føje til at anse handelsagenten for befuldmægtiget. Dette er også den egentlige begrundelse for reglen i § 17, stk. 1, hvorefter agenturgiver bliver bundet af tilbud, handelsagenten har indhentet fra tredjemand, medmindre agenturgiver reklamerer herover uden ugrundet ophold. Endvidere kan handelsagenten indgå bindende aftaler med tredjemand, som forpligter tredjemand til enten at afvente en accept eller reklamation, jf. også HAGL § 17, stk. 2, og § 18, stk. 2. Endelig skal det bemærkes, at handelsagenten efter HAGL § 21 har en egentlig

stillingsfuldmagt til i forbindelse med aftalers opfyldelse i salgsagenturforhold at modtage reklamationer og en ret til i indkøbsagenturforhold at afgive reklamationer.

Det må derfor sluttes, at omend handelsagenten - agenturgivers *betroede mand* - i retlig henseende kan karakteriseres som en *hybrid* mellem en fuldmægtig og et bud, så er han dog helt sin egen!

1. Lov nr. 243 af 8. maj 1917 om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende (herefter forkortet KMSL). For så vidt angår handelsagenter var det KMSL §§ 77-84, der regulerede parternes forhold til tredjemand.
2. Se Betænkning nr. 1151/88 om handelsagenter og handelsrejsende afgivet af Justitsministeriets arbejdsgruppe om handelsagenter (herefter forkortet »bet. 1151/88«), p. 29. Udfyldende er det fortsat de almindelige formueretlige regler - aftaleloven og formueretlige grundsætninger - der gælder.
3. Se bet. nr. 1151/88, p. 92. Denne udlægning ses ikke at være blevet bestridt i litteraturen.
4. Se Ot. prp. nr. 49, (1991-92), s. 57 f. Se også Ellen J. Eftestøl, Agenturloven, 1998, p. 151 f.
5. Se Regeringens proposition 1990/91:63, p. 88. Se dog Herbert Söderlund, Agentträtt, 1994, p. 88 f., der her alene konkluderer, at der ikke er reklamationspligt over for tredjemand, når denne er i ond tro.
6. Synspunktet understøttes af, at de øvrige regler - altovervejende - fraviger aftalelovens regelsæt til fordel for tredjemand og ikke til fordel for agenturgiver.
7. Se også Henry Ussing, Aftaler, 1950, p. 396, der efter sit ordvalg: »Efter Kmsl §§ 78 og 80, jfr. 89 og 93 maa Handelshuset saaledes reklamere, naar Salg er sluttet af en af de i Loven [kommissionsloven] omtalte »Salgsagenter«, som ikke havde Fuldmagt til at indgaa Salg«, synes at forudsætte, at det ikke er muligt at reklamere med frigørende virkning i de tilfælde, hvor agenten har en fuldmagt, men har overskredet sin bemyndigelse.
8. Se anderledes Bent Iversen, Handelsagenten og eneforhandleren, 1997, p. 124, der her ikke skelner mellem bemyndigelse og fuldmagt.
9. Bet. 1151/88, p. 92 ff.
10. Se UfR 1972.297 H, hvor en reklamation afgivet efter ca. 6 uger ikke opfyldte kravet om fremsendelse uden ugrundet ophold, jf. den tidligere kommissionslovs § 82.
11. Jf. bet. 1151/88, p. 93 f.
12. Jf. Udkast til Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende, 1913, p. 88. Smh. dog med UfR 1934.226 SHD.
13. Se uddybende Lennart Lynge Andersen og Palle Bo Madsen, Aftaler og mellemmand, 2001, p. 97 ff.
14. Se bet. 1151/88, p. 94 ff.
15. Det må ligeledes antages, at fremsendelse af reklamation via handelsagenten ikke vil blive anset for »ugrundet ophold«. Om agenturgiver opfylder sin pligt til at reklamere uden ugrundet ophold, afgøres efter, hvornår reklamationen afsendes fra agenturgiver; ikke efter hvornår den videresendes af handelsagenten. Se uddybende bet. 1151/88, p. 93 f. Den tidligere kommissionslov opdelte reklamationspligten i de tilfælde, hvor salget var indberettet af agenten, og de tilfælde, hvor tredjemand selv direkte havde underrettet agenturgiver. I førstnævnte tilfælde kunne agenturgiver, jf. KMSL § 78, vælge enten at reklamere via handelsagenten eller direkte til tredjemand, mens det i sidstnævnte tilfælde kun var muligt at reklamere direkte, jf. KMSL § 80, hvis tredjemand skulle bære forsendelsesrisikoen. Se også UfR 1972.297 H.
16. Bet. 1151/88 pointerer s. 96, at det sædvanligvis ikke er nok med et standardforbehold. Se samme holdning Bent Iversen, Handelsagenten og eneforhandleren, 1997, p. 128, men anderledes Ellen J. Eftestøl, Agenturloven, 1998, p. 156, der mener, at et standardforbehold vil opfylde betingelsen om en aftale, i alt fald når tredjemand er en erhvervsdrivende.
17. Se også Bent Iversen, Handelsagenten og eneforhandleren, 1997, p. 126 f.
18. Jf. Henry Ussing, Aftaler, 1950, p. 394 f., er reklamationsreglen i den dagældende KMSL § 79, der svarer til HAGL § 17, stk. 1, udtryk for en grundsætning.

19. Bestemmelsen volder, at dømme efter retspraksis, ikke de store praktiske problemer. Se dog UfR 1931.542 SHD.
20. Se til illustration afgørelsen U 1953.851 V, hvor en repræsentant ikke ville anerkende en annulation, ca. 10 minutter efter at kunden havde underskrevet en bestillingsseddel. Kunden rettede herefter samme formiddag direkte henvendelse til repræsentantens hovedmand og tilbagekaldte bestillingen. Antaget, at repræsentanten ikke havde sluttet en bindende købeaftale, hvorfor købstilbuddet var tilbagekaldt rettidigt, da tilbagekaldelsen kom frem til hovedmanden, inden tilbuddet kom til dennes kundskab, jf. KMSL § 90, smh. med § 81 og aftalelovens § 7.
21. Afgiver tredjemand reklamationen til handelsagenten, i tillid til at denne har en fuldmagt til at indgå bindende aftaler om køb og salg, må tredjemand kunne indtale et krav mod handelsagenten, hvis forudsætningen ikke holder, og de erstatningsretlige betingelser i øvrigt er opfyldt, jf. AFTL § 25. Man kan i særlige tilfælde forestille sig, at der her kan være mulighed for at tilbagekalde et tilbud efter princippet i aftalelovens § 39, 2. pkt. - dvs. inden viljeserklæringen har virket bestemmende på agenturgivers handlemåde.
22. Se Lennart Lyng Andersen og Palle Bo Madsen, *Aftaler og mellemmand*, 2001, p. 69 ff.
23. I Udkast til Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende, 1913, p. 92, forudsættes det i bemærkningerne til den tidligere KMSL § 82, at agenturgivers underretning skal afgives så hurtigt, at den har karakter af en sædvanlig bekræftelse. Det skal bemærkes, at § 19 er en videreførelse af KMSL § 82, som dog indeholdt yderligere forudsætninger om, at forhandlingerne mellem handelsagenten og tredjemand skulle vedrøre afslutning af køb for tredjemands bedrift, og at agenturgiver i sin underretning henviste til de førte forhandlinger.
24. Se Henry Ussing, *Aftaler*, 1950, p. 397.
25. Se bet. 1151/88, p. 97 ff.
26. Se uddybende bet. 1151/88, p. 93 f. shm. 98 f.
27. Bestemmelsen anvender formuleringen »bemyndigelse«, men som redegjort for ovenfor i afsnit 1.3. og 2.1. skal det forstås som »fuldmagt«.
28. Ifølge bet. 1151/88, p. 100, har handelsagenten i givet fald fuldmagt til både at modtage betaling og foretage ændringer af allerede indgåede aftaler vedrørende det pågældende varelager. Se UfR 1933.189 SHD om manglende inkassofuldmagt og UfR 1959.415/1 SHD om særskilt fuldmagt til at modtage depositum.
29. Den tidligere regel - KMSL § 83 - fandt kun anvendelse, når handelsagenten uberettiget havde modtaget betaling.
30. Ellen J. Eftestøl, *Agenturloven*, 1998, p. 169, overser, at der også i dansk ret er reklamationspligt for agenturgiver.
31. Se også UfR 1933.189 SHD, hvor tredjemand indbetalte et beløb i marts og et andet i september 1931 til agenten, der udgav sig for at have en inkassofuldmagt. Retten lagde til grund, at der ikke eksisterede en sådan fuldmagt, men at agenturgiver reklamerede rettidigt i det første tilfælde, da han senere blev klar over agentens uretmæssige handling. I det andet tilfælde modtog agenturgiver underretning fra tredjemand om indbetalingen, men reklamerede alene herom over for tredjemand via agenten. Her antog retten, at reklamationspligten ikke var opfyldt efter KMSL § 83, når agenturgiver ikke kunne løfte bevisbyrden for, at reklamationen var kommet frem til tredjemand.
32. Se bet. 1151/88, p. 100 f.
33. Bestemmelsen anvender formuleringen »bemyndigelse«, men som redegjort ovenfor i afsnit 1.3 og 2.1. skal det forstås som »fuldmagt«.
34. Efter købeloven § 27 og § 52 skal der i handelskøb afgives en neutral reklamation straks, og ellers uden ugrundet ophold, når det viser sig, at varen leveres for sent eller lider af en mangel. Det følger af købelovens § 61, at det er agenturgivers risiko, at en reklamationsmeddelelse forsinkes eller ikke kommer frem, hvis tredjemand har indleveret en sådan meddelelse til befordring med telegraf, post eller andet forsvarligt befordringsmiddel - dette uanset at meddelelsen er adresseret til handelsagenten eller agenturgiver.
35. Se uddybende bet. 1151/88, p. 68 f.
36. Se Udkast til Lov om Kommission, Handelsagentur og Handelsrejsende, 1913, p. 93.